

सीताफळाला द्या संतुलित खत मात्रा

डॉ. आदिनाथ ताकटे
मृद शास्त्रज्ञ
महात्मा फुले कृषी विद्यापीठ, राहुरी

सीताफळ हे झाड अत्यंत दुर्लक्षित आणि हलक्या जमिनीत येत असल्याने सुधारित तंत्राने लागवड केल्यास हे फळझाड किफायतशीर आढळून आले आहे. फळझाडांमध्ये सीताफळाला व्यापारीदृष्ट्या महत्त्व येत चालले आहे. हे कोरडवाहू फळझाड असले तरी त्याला खत व थोडे पाणी दिले तर सीताफळ चांगला प्रतिसाद देते.

सीताफळाच्या लागवडीकरिता उन्हाळ्यात ६० x ६० x ६० से.मी. आकाराचे खड्डे खोदावेत. खड्ड्याच्या चारही बाजूस १०० ग्रॅम ४ टक्के लिंडेन ची भुकटी टाकावी. हे खड्डे पावसाळ्यापूर्वी चांगले कुजलेले शेणखत व माती १:१ प्रमाणात घेऊन त्यात १ किलो सिंगल सुपर फॉसफेट मिसळून जमिनीच्या वर भरून घ्यावीत. लागवड साधारणतः एक ते दोन चांगले पाऊस पडून गेल्यावर म्हणजे जून-जुलै मध्ये करावी. सर्वसाधारणपणे सीताफळाची लागवड ७ x ७ मीटर अंतरावर करावी. या अंतराने लागवड केल्यास हेक्टरी ४०० झाडे तर एकरी १६० झाडे बसतात. पॉलीथीनच्या पिशवीत तयार केलेली रोपे किंवा कलमे लावायची असल्यास पिशवीतील कलम/रोप मातीच्या गोळ्यासहित लावावे. रोप जमिनीत लावताना मातीचा गोळा फुटणार नाही याची काळजी घ्यावी.

सीताफळाच्या झाडांना सहसा नियमित खते दिली जात नाहीत. परंतु त्याचा विपरीत परिणाम फळांची संख्या व त्यांच्या प्रतवारीवर होतो. मोठी फळे व चांगले उत्पन्न मिळविण्यासाठी पावसाळा सुरु झाल्याबरोबर चांगले कुजलेले शेणखत किंवा कंपोस्ट खत इतर रासायनिक खतांच्या मात्रे बरोबर देणे आवश्यक ठरते. झाडांच्या वयोमानानुसार खालील तक्त्यात दिल्याप्रमाणे खते द्यावीत.

शेणखताची कमतरता असेल तर शेणखताबरोबर नीमपेंड किंवा एरंडी पेंड द्यावी. खताची पहिली मात्रा पहिल्या एक-दोन पावसानंतर द्यावी. उर्वरित नंतरच्या मात्रा एक महिन्यांनंतर किंवा फलधारणा होताना द्यावी. पावसाळ्यात हिरवळीची पिके घेवून फुलांवर येण्याआधीच जमिनीत गाडल्यास त्याद्वारे झाडान खते उपलब्ध होऊ शकतात.

सीताफळाला नत्रयुक्त खतांची कमतरता भासल्यास झाडांच्या वाढीवर परिणाम होऊन पानांच्या टोकाला व कडेला डाग पडतात आणि पालाशची कमतरता पडल्यास पानांच्या कडा वाळतात. खते झाडांच्या बुंध्याभोवती झाडाच्या आकारमानानुसार १५ ते ३० से.मी. खोल रिंग करून द्यावीत.

सीताफळाच्या झाडास वयोमानानुसार द्यावयाची खते

फळझाडाचे वयवर्ष	शेणखत/कंपोस्ट खत (किलो/झाड)	रासायनिक खत मात्रा (ग्रॅम प्रती झाड)		
		नत्र (युरिया)	स्फुरद (एसएसपी)	पालाश (एमओपी)
१	१०	७० (११०)	२५ (१५०)	२५ (४०)
२	२०	१०० (२२०)	७० (३१०)	७० (८०)
३	३०	१५० (३३०)	७५ (४७०)	७५ (१२०)
४	४०	२०० (४४०)	१०० (६२५)	१०० (१६०)
५ व पुढे	५०	२५० (७७०)	१२५ (७७५)	१२५ (२००)

सीताफळाच्या पाच वर्ष व पुढील झाडास जून-जुलै मध्ये ७० किलो शेणखत व अर्धे नत्र (२२५ ग्रॅम युरिया), पूर्ण स्फुरद (७७५ ग्रॅम एसएसपी) व पालाश (२०० ग्रॅम एमओपी) पहिल्या पावसानंतर द्यावे. उरलेला अर्धे नत्र पावसाचा अंदाज पाहून पहिल्या मात्रे नंतर एक महिन्यांनी किंवा फुलोरा धरताना द्यावा.

महाराष्ट्रात सीताफळाच्या बाळानगर, फुले पुरंदर, फुले जानकी या जाती उपलब्ध आहेत. फळ संशोधन केंद्र, संगारेड्डी, आंध्रप्रदेश येथे बाळानगर, वॉशिंग्टन बार्बाडोस मेमॉथ, जेफेनेर आयर्लंड जेम्स, आफ्रिकन प्राईड इत्यादी नवीन सुधारित जाती उपलब्ध आहेत. भारतीय बागवानी अनुसंधान संस्था, बंगलोर या संस्थेने सीताफळाची अर्कासहन हि नवीन संकरित जात विकसित केली आहे. महाराष्ट्रात बालानगर, दौलताबाद, ताड-९, पिंपळगाव-७ या जातींची लागवड मोठ्या प्रमाणात केली जाते.

फळे कडक होणे (स्टोन फ्रुट्स):

फळांची पूर्ण वाढ न होता ती आकारणे लहान राहतात, कडक होतात आणि त्यांचा रंग काळसर तपकिरी होतो. हि फळे इतर फळांची काढणी पूर्ण होवून झाड सुप्तावस्थेत गेल्यानंतरही झाडावरच राहतात. अन्नद्रव्याचा तुटवडा भासणाऱ्या फळांमध्ये हि विकृती निर्माण होते. म्हणूनच फळवाढीच्या काळात झाडांना शिफारशीप्रमाणे योग्य प्रमाणात खते आणि पाणी पुरवठा करणे गरजेचे आहे.

(संपर्क : +९१ ९४०४०३२३८९)